

ΒΙΟΗΘΙΚΑ ΔΙΛΗΜΜΑΤΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Ενότητα 3: Είναι ο αγέννητος άνθρωπος πρόσωπο;
Φιλοσοφικές απόψεις

Μιλτιάδης Βάντσος
Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

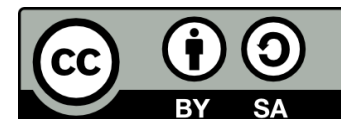

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

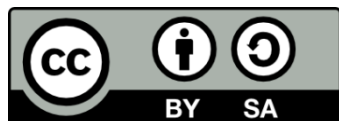
Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Είναι ο αγέννητος άνθρωπος πρόσωπο; Φιλοσοφικές απόψεις

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Βιοηθικά διλήμματα κατά την έναρξη της ζωής

Μάθημα 3: Είναι ο αγέννητος άνθρωπος πρόσωπο; Φιλοσοφικές απόψεις

Ο όρος "πρόσωπο"

- Ο όρος «πρόσωπο» είναι ένας επιστημονικός όρος που χρησιμοποιείται, μεταξύ άλλων, στη φιλοσοφία, τη νομική, τη θεολογία, με τον οποίο τονίζεται η ιδιαίτερη αξία της ζωής του ανθρώπου.
- Η διεπιστημονικότητα και η καθολική χρησιμοποίηση του όρου «πρόσωπο» στη συνάφεια της βιοηθικής.
- Το πρόσωπο δεν έχει απλώς κάποια αξία, αλλά αξιοπρέπεια, δηλ. τυγχάνει ιδιαίτερης τιμής και σεβασμού.
- Ο όρος πρόσωπο συνδέεται άμεσα με σειρά θεμελιωδών δικαιωμάτων, με σπουδαιότερο το δικαίωμα στη ζωή.

Είναι ο αγέννητος άνθρωπος πρόσωπο;

- Αν και υπάρχει συναίνεση στην αξιοπρέπεια του ανθρώπου ως πρόσωπου, παρατηρείται διάσταση απόψεων στην τεκμηρίωσή της.
- Η απάντηση στο ερώτημα τι καθιστά τον άνθρωπο πρόσωπο έχει συνέπειες και στο χρόνο απόδοσης της ιδιότητας του προσώπου. Οι δύο δυνατές απαντήσεις είναι οι εξής:
 - i. Ο άνθρωπος είναι εξαρχής πρόσωπο.
 - ii. Ο άνθρωπος γίνεται πρόσωπο σε κάποιο στάδιο της ανάπτυξής του.

Είναι ο αγέννητος άνθρωπος πρόσωπο;

- i. Αν ο άνθρωπος είναι εξαρχής πρόσωπο, τότε έχει εξαρχής αξιοπρέπεια και δικαίωμα στη ζωή. Αυτό σημαίνει ότι απορρίπτονται οι επεμβάσεις αφαίρεσης της ζωής του αγέννητου ανθρώπου, όπως είναι π.χ. η έκτρωση.
- ii. Αν ο άνθρωπος γίνεται πρόσωπο σε κάποιο στάδιο της ανάπτυξής του, τότε δεν έχει αξιοπρέπεια μέχρι το στάδιο αυτό ούτε δικαίωμα στη ζωή. Αυτό σημαίνει ότι πράξεις αφαίρεσης της ζωής του αγέννητου ανθρώπου που δεν έχει γίνει ακόμη πρόσωπο μπορούν υπό προϋποθέσεις να δικαιολογηθούν ηθικά.

Η άρνηση αναγνώρισης του αγέννητου ανθρώπου ως προσώπου

- Η άρνηση αναγνώρισης του εμβρύου ως προσώπου δεν βασίζεται στην αμφισβήτηση της υπόστασής του ως ανθρωπίνου όντος.
- Αυτό που αμφισβητείται είναι ότι κάθε άνθρωπος είναι πρόσωπο σε κάθε στάδιο της ζωής του.
- Ο όρος «πρόσωπο» αποδίδεται μόνον σε όσους έχουν να επιδείξουν συγκεκριμένα γνωρίσματα και συγκεκριμένες ικανότητες.
- Έτσι οδηγείται κανείς στη διάκριση ανάμεσα στην ανθρωπινή ζωή και στην προσωπική ύπαρξη.

Η άρνηση αναγνώρισης του αγέννητου ανθρώπου ως προσώπου

- ❖ Κατά την *Mary Anne Warren* (καθηγ. φιλοσοφίας) τα απαραίτητα γνωρίσματα για αναγνώριση πρόσωπου είναι: η συνείδηση, η λογική, η αυτογνωσία, η ικανότητα επικοινωνίας και η ικανότητα λύσης προβλημάτων.
- ❖ Κατά τον *Michael Tooley* (καθηγ. φιλοσοφίας) τα απαραίτητα γνωρίσματα για αναγνώριση πρόσωπου είναι: α) η αυτοσυνειδησία, δηλ. η ικανότητα να αντιλαμβάνεται τον εαυτό του ως υποκείμενο εμπειριών και πνευματικών δραστηριοτήτων και β) η επιθυμία και το ενδιαφέρον για τη ζωή, καθώς χωρίς αυτά δεν μπορεί να υφίσταται αντίστοιχο δικαίωμα.
- Το έμβρυο δεν κατέχει τα γνωρίσματα αυτά, επομένως δεν μπορεί να αναγνωριστεί ως πρόσωπο.

Η άρνηση αναγνώρισης του αγέννητου ανθρώπου ως προσώπου

- ❖ Κατά τον *Peter Singer* (καθηγ. φιλοσοφίας) τα απαραίτητα γνωρίσματα για αναγνώριση πρόσωπου είναι: η αυτοσυνηδησία, η λογική, ο αυτοέλεγχος, η ικανότητα αντίληψης παρελθόντος και μέλλοντος, η κοινωνικότητα και επικοινωνία.
- Τα ίδια κριτήρια αναγνώρισης προσώπου πρέπει να εφαρμόζονται εξίσου σε ανθρώπους και ζώα, διαφορετικά οδηγούμαστε σε «ρατσιστική» διάκριση εις βάρος των ζώων, που ο ίδιος ονομάζει *speziesismus* (ειδισμός).
- Ο *Peter Singer* συμπεραίνει ότι ο αγέννητος άνθρωπος δεν είναι πρόσωπο, ενώ ορισμένα ζώα που πληρούν τα κριτήρια αυτά είναι πρόσωπα.

Ο αντίλογος στην παρουσιασθείσα επιχειρηματολογία

- Σύμφωνα με τη χριστιανική διδασκαλία, ο άνθρωπος είναι πρόσωπο όχι γιατί έχει απλώς περισσότερες ικανότητες σε σχέση με τα άλλα έμβια όντα, αλλά γιατί δημιουργήθηκε «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» Θεού.
- Με τη θεολογική αυτή διδασκαλία ανυψώνεται ο άνθρωπος, καθώς έχει στη φύση του γνωρίσματα με τα οποία εικονίζει το Θεό και την προοπτική να φθάσει στην κατά χάρη θέωση.

Ο αντίλογος στην παρουσιασθείσα επιχειρηματολογία

- Το συμπέρασμα ότι ο αγέννητος άνθρωπος δεν είναι πρόσωπο βασίζεται σε κάτι που θεωρείται ως δεδομένο και αυτονόητο, ότι δηλ. το έμβρυο δεν έχει γνωρίσματα, όπως είναι η αυτογνωσία, η λογική, η αυτονομία, κτλ. Το έμβρυο όμως έχει τα γνωρίσματα αυτά κατά τρόπο αδιαμφισβήτητο, γιατί αυτά ανήκουν στην ανθρώπινη φύση. Το έμβρυο είναι από τη σύλληψή του ένας γενετικά μοναδικός και ανεπανάληπτος άνθρωπος, γι' αυτό και αναπτύσσεται ως άνθρωπος.
- Η φύση εκφράζει την κοινότητα των γνωρισμάτων που χαρακτηρίζουν το είδος της ύπαρξης. Το πρόσωπο αποτελεί το συγκεκριμένο τρόπο ύπαρξης της φύσης σε μια μοναδική και ανεπανάληπτη υπόσταση.

Ο αντίλογος στην παρουσιασθείσα επιχειρηματολογία

- Το επιχείρημα ότι ο άνθρωπος διαθέτει τα γνωρίσματα αυτά, επειδή αποτελούν γνωρίσματα της ανθρώπινης φύσης, φαίνεται να έρχεται σε αντίθεση με τη γνώση και την εμπειρία ότι το έμβρυο δεν έχει ούτε λογική ούτε αυτονομία.
- Ποιο είναι τελικά το ζητούμενο για την αναγνώριση της αξιοπρέπειας του προσώπου, η ενεργής άσκηση της λογικής και της αυτονομίας ή η ύπαρξη αυτών των γνωρισμάτων στη φύση;

Ο αντίλογος στην παρουσιασθείσα επιχειρηματολογία

- Αν δεχθεί κανείς ότι απαιτείται η ενεργής άσκηση αυτών των γνωρισμάτων, τότε οδηγείται στα ακόλουθα συμπεράσματα:
 - Εξισώνεται ο άνθρωπος με τα ζώα, καθώς τόσο ο αγέννητος άνθρωπος όσο και τα ζώα δεν τα ασκούν ενεργώς. Η εξίσωση όμως αυτή αδικεί κατάφωρα τον άνθρωπο, ο οποίος έχει στη φύση του τα γνωρίσματα αυτά και θα τα ασκήσει σε σύντομο χρονικό διάστημα, ενώ τα ζώα δεν τα έχουν και δεν θα τα αποκτήσουν ποτέ, γιατί δεν μπορούν να υπερβούν τη φύση τους.

Ο αντίλογος στην παρουσιασθείσα επιχειρηματολογία

- Δεν δικαιώνεται μόνο η έκτρωση αλλά και η βρεφοκτονία, αφού και το νεογέννητο δεν πληροί τα κριτήρια του προσώπου. Αν το έμβρυο δεν μπορεί να θεωρηθεί πρόσωπο, επειδή δεν ασκεί ενεργώς τη λογική και την αυτονομία του, τότε ούτε το νεογέννητο μπορεί να θεωρείται πρόσωπο.
- Στερούνται την ιδιότητα του προσώπου και ο άνθρωποι που πέφτουν σε κώμα, όσοι έχουν σοβαρή νοητική υστέρηση, ακόμα και όσοι κοιμούνται, αφού στις παραπάνω περιπτώσεις δεν υφίσταται ενεργής άσκηση των γνωρισμάτων που συνδέονται με την ιδιότητα του προσώπου.

Ο αντίλογος στην παρουσιασθείσα επιχειρηματολογία

- Η θεώρηση ότι ο άνθρωπος γίνεται πρόσωπο με τη γέννηση είναι αυθαίρετη, αφού με αυτή δεν αλλάζει κάτι ούτε στη φύση του ανθρώπου ούτε στις ικανότητές του.
- Όλα τα χρονικά σημεία που προβάλλονται για την αναγνώριση προσώπου, όπως είναι η εμφύτευση στη μήτρα, η ύπαρξη νευρικού συστήματος και εγκεφάλου, η απόκτηση ανθρώπινης μορφής, η κίνηση, η ικανότητα επιβίωσης και εκτός του μητρικού οργανισμού, η γέννηση, οι ικανότητες επικοινωνίας και άσκησης της αυτονομίας δεν είναι παρά στάδια της ανάπτυξης του ανθρώπου, που βασίζονται στο γεγονός ότι είναι από τη σύλληψή του άνθρωπος, γι' αυτό άλλωστε αναπτύσσεται ως άνθρωπος.

Βιβλιογραφία

- Βάντσος Μιλτιάδης, Ηθική θεώρηση της έκτρωσης, Θεσσαλονίκη 2009 (ιδίως σελ. 49-108).

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Βάντσος Μιλτιάδης.
«Βιοηθικά διλήμματα κατά την έναρξη της ζωής. Είναι ο αγέννητος άνθρωπος
πρόσωπο; Φιλοσοφικές απόψεις». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014.

Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<http://eclass.auth.gr/courses/OCRS232/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

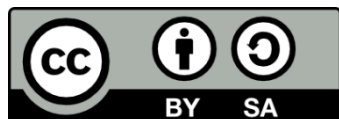
[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Θεσσαλονίκη, Εαρινό Εξάμηνο 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

